

Bir Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinde Çalışan Sağlık Personelinin Şiddete Uğrama Sıklığı ve Etkileyen Faktörler

Nurdan Kocabıyık¹, Serap Yıldırım²,
Emel Öztürk Turgut³,
Melek Kayacı Türk⁴, Ahmet Ayer⁵

¹Hemşire, Balıkesir Devlet Hastanesi, Balıkesir - Türkiye
²Yard. Doç. Dr., ³Araşt. Gör., Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir - Türkiye
⁴Hemşire, ⁵Psikiyatrist, Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Manisa - Türkiye

ÖZET

Bir ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesinde çalışan sağlık personelinin şiddete uğrama sıklığı ve etkileyen faktörler

Amaç: Araştırma, bir ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesinde çalışan sağlık personelinin maruz kaldıkları şiddeti ve maruziyet faktörlerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı araştırma, Mart - Mayıs 2011 tarihleri arasında, Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinde çalışan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 178 sağlık çalışanıyla yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu ve verilerin değerlendirmesinde sayı-yüzde dağılımı ile χ^2 testi kullanılmıştır.

Bulgular: Sağlık çalışanlarının %73.0'ünün çalıştığı ortamda şiddete maruz kaldığı, %51.1'inin fiziksel şiddete maruz kaldığı, %51.1'inin sözel şiddete maruz kaldığı, %87.2'sinin hasta tarafından şiddete maruz kaldığı ve %39.8'inin şiddete maruz kaldıktan sonra hiçbir şey yapmadığı bulunmuştur.

Sonuç: Araştırmada, sağlık personelinin büyük çoğunluğunun şiddete uğradığı, en fazla fiziksel ve sözel şiddetin yaşandığı, şiddet uygulayan kişinin çoğunlukla hasta olduğu ve şiddete uğrayanların çoğunlukla hemşireler ile kapalı servislerde çalışan sağlık personeli olduğu sonucuna varılmıştır. Psikiyatrik çalışma ortamında şiddetle ilgili risklerin belirlenmesi, güvenlik sisteminin etkin ve sistemli çalışması, personelin şiddet konusunda eğitilmesi, şiddet olaylarının kayıt altına alınması için daha fazla düzenleme yapılması ve yazılı bir politikanın geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Sağlık personeli, ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesi, şiddet

ABSTRACT

A study on the frequency of violence to healthcare professionals in a mental health hospital and related factors

Objective: The research was carried out to investigate the violence situations that health staff in a mental health hospital is exposed to and the effective factors regarding those situations.

Method: This descriptive study was carried out with 178 healthcare provider working in Manisa Mental Health Hospital, who accepted to participate in the study between March and May 2011. A questionnaire form that was designed by the researchers was used for data collection. Number-percentage distribution and chi-square methods were used for analysis.

Results: Among healthcare providers, 73% were exposed to violence in their workplace; 51.1% were exposed to physical violence, 51.1% were exposed to verbal violence, 87.2% were exposed to violence by patients and 39.8% did not react after the act of violence.

Conclusion: It was found that a great majority of healthcare providers were exposed to violence. Physical and verbal violence were the most common type of violence, the offenders of violence were mostly patients whereas the victims of the violence were mostly nurses as well as the staff working in contained wards. Investigating violence risk factors in psychiatric work environment, implementing an effective and systematically working security system, training of employees about the management of violence, improving the recording procedures for violence events, and developing written policies were suggested.

Key words: Health staff, mental health hospital, violence

Yazışma adresi / Address reprint requests to:
Araşt. Gör. Emel Öztürk Turgut,
Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi,
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim
Dalı, Bornova/İzmir, Türkiye

Telefon / Phone: +90-232-311-5559

Elektronik posta adresi / E-mail address:
emel.ozturk_1987@hotmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt:
3 Nisan 2014 / April 3, 2014

Kabul tarihi / Date of acceptance:
24 Kasım 2014 / October 24, 2014

I. Uluslararası V. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi, 22- 24 Eylül 2011, İstanbul. (Poster bildiri olarak sunulmuştur)

GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eski olan şiddet olgusu pek çok karmaşık yapıdan oluşmaktadır ve bu nedenle de tanımlanması oldukça zordur. Çok farklı formlarda ortaya çıkan şiddeti, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Hemşireler Birliği (ICN) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tanımlamıştır. Şiddet, “bir kişi veya gruba karşı fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve sosyal gelişimine zarar verebilecek şekilde fiziksel güç kullanımı ya da güç kullanımı tehdididir”. Sağlık personeline yönelik şiddet ise, hasta, hasta yakınları ya da diğer herhangi bir bireyden gelen, sağlık personeli için risk oluşturan tehdit davranışı, sözel tehdit, fiziksel saldırı ve cinsel saldırıdan oluşan durum olarak tanımlanmaktadır (1-7).

Sağlık personeline yönelik şiddet, günümüzde gitkçe artan ve tüm dünyada küresel bir sorun olarak karşımıza çıkan önemli sağlık problemlerinden biri haline gelmiştir (2-7). Bu nedenle, son yıllarda bu konu giderek artan bir şekilde ilgi odağı haline gelmiş ve bu alanda birçok çalışma yapılmıştır. Sağlık personeliyle yapılan pek çok araştırmada yaşanan şiddet, çarpıcı bir şekilde görülmektedir. Bu çalışmaların ortak noktası, sağlık alanının insanların yoğun olarak bir arada olduğu örgütsel ortamlar olması bağlamında, doğası ve yapısı gereği şiddetin sıklıkla yaşandığı ortamlardan birisi olmasıdır. Ayrıca, hemşirelerin ve hekimlerin daha çok şiddete maruz kaldığı, sözel ve fiziksel şiddetin daha yaygın olduğu, fiziksel şiddet uygulayanların genellikle hasta ve hasta yakınları olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra sağlık çalışanlarının şiddet yaşama kaygılarının olduğu belirtilmektedir (2,8-12).

Şiddet, hastanenin herhangi bir yerinde yaşanabilir olmakla beraber psikiyatri klinikleri bu konuda en riskli birimler arasında gösterilmiştir (5). Bu konuda ülkemizde ruh ve sinir hastalıkları hastanesinde yapılan iki çalışmanın bulgularına göre, sağlık personelinin özellikle de hemşirelerin büyük oranda şiddete maruz kaldığı görülmektedir (3,7). Yurt dışında yapılan çalışmalarda da benzer bulguların elde edildiği (6,13,14), ayrıca bazı çalışmalarda servis içi şiddet olaylarının rapor edilmediği saptanmıştır (15,16).

Sağlık personeline yönelik şiddet, hastaların benlik

saygılarını ve kendilerine güvenlerini destekleyen, iletişim ve etkileşim becerilerini geliştiren ve onları sosyal ortama hazırlayan tedavi edici ortamı olumsuz etkilemektedir. Şiddet olayının sonucunda mesleği bırakma ve işe devamsızlık, iş hatalarında artma, yoğun stres, öfke, depresyon, güçsüzlük, korku ve kaygı gibi duyguların yaşanmasında artma görülebilmekte olup, bu durum sağlık çalışanları tarafından verilen hizmetin kalitesine de yansiyarak hizmetin toplam kalitesinin düşmesine yol açmaktadır (3,5,10,16-24).

Psikiyatri kliniklerinde, sağlık personeline yönelik şiddetin hem çalışanlar hem de hastalar açısından olumsuz sonuçları olduğu görülmektedir (3,7,12). Bu nedenle, çalışılan ortamlarda şiddet açısından riskli durumların saptanması ve önlemlerin alınması için, kurumlarda sağlık personelinin şiddete uğrama durumlarının ve özelliklerinin belirlenmesinin gerekli olduğu düşünülmüştür. Bu gerekçeden hareketle bu araştırma, bir ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesinde çalışan sağlık personelinin şiddete uğrama sıklığını ve bu şiddeti etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Bu tanımlayıcı araştırma, bir ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesinde, Mart - Mayıs 2011 tarihleri arasında, kurumda çalışan sağlık personeli ile yürütülmüştür. Araştırmanın yapıldığı tarihlerde kurumda çalışan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 178 sağlık personeli araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen veri toplama formu kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama formu üç bölümden oluşmakta olup, formun iki sorusu sağlık personelinin tanıtıcı özelliklerini, dört sorusu mesleki özelliklerini ve dokuz sorusu ise sağlık personelinin şiddet öykülerini içermektedir. Form toplam 15 sorudan oluşmaktadır.

Veri toplama formu, kurumdan etik kurul ve uygulama izni alındıktan sonra sağlık personeline dağıtılmıştır. Sağlık personeline, çalışma hakkında kısaca bilgi verilmiş, verilerin başka amaçla kullanılmayacağı ve kimliklerinin gizli tutulacağı belirtilmiştir. Sağlık personelinin tamamına dağıtılan 318 anket formundan, 252 tanesinin geri dönüşü olmuştur. Geri dönen anket

formlarında eksik doldurulan 66 form çalışma dışında bırakılmış olup, 178 form çalışmaya dahil edilmiştir.

Verilerin değerlendirilmesinde sayı-yüzde kullanılarak, analizinde χ^2 testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan sağlık personelinin tanıtıcı bilgileri incelendiğinde %40.8'inin 31- 38 yaş grubunda, %69.1'inin ise kadın olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Mesleki özellikleri incelendiğinde ise sağlık personelinin %57.1'inin hemşire olduğu, %27.1'inin toplam çalışma yılının 13-18 yıl arası olduğu, %80.6'sının bu kurumda toplam çalışma yılının 1-6 yıl arası olduğu ve %66.5'inin kapalı servislerde çalıştığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2'de sağlık personelinin şiddete uğrama durumlarının mesleki özelliklerine göre dağılımı verilmiştir. Buna göre hemşirelerin ($\chi^2=29.13$, $p<0.01$) ve kapalı serviste çalışanların ($\chi^2=17.80$, $p<0.01$) şiddete

Tablo 1: Sağlık personelinin şiddete uğrama durumlarının sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı

Sosyodemografik Özellikler	Şiddete Uğrama				χ^2	p
	Var		Yok			
	n	%	n	%		
Cinsiyet						
Kadın	91	70.0	32	66.7	0.18	0.67
Erkek	39	30.0	16	33.3		
Yaş Grup						
23-30 yaş grubu	38	29.2	12	25.0	0.42	0.94
31-38 yaş grubu	53	40.8	20	41.7		
39-46 yaş grubu	28	21.5	12	25.0		
47 ve üstü yaş grubu	11	8.5	4	8.3		

χ^2 : Ki-kare değeri

Tablo 2: Sağlık personelinin şiddete uğrama durumlarının mesleki özelliklerine göre dağılımı

Mesleki Özellikler	Şiddete Uğrama				χ^2	p
	Var		Yok			
	n	%	n	%		
Meslek						
Hekim	4	3.1	10	20.8	29.13	<0.001
Hemşire	81	62.3	16	33.3		
Psikolog	7	5.4	2	4.2		
Sağlık Memuru	14	10.8	3	6.2		
Hizmetli	17	13.1	7	14.6		
Diğer (Tıbbi sekreter, güvenlik görevlisi)	7	5.4	10	20.8		
Meslekte Toplam Çalışma Yılı						
1-6 yıl	32	24.6	13	27.1	2.15	0.71
7-12 yıl	28	21.5	10	20.8		
13-18 yıl	34	26.3	15	31.3		
19- 24 yıl	18	13.8	7	14.6		
25 ve üstü yıl	18	13.8	3	6.2		
Kurumda Toplam Çalışma Yılı						
1-6 yıl	100	76.9	44	91.6	5.08	0.17
7-12 yıl	19	14.7	2	4.2		
13-18 yıl	5	3.8	1	2.1		
19- 24 yıl	6	4.6	1	2.1		
Servisin Tipi						
Açık servis	16	12.3	2	4.2	17.80	<0.001
Kapalı servis	91	70.0	23	47.9		
Acil/ Poliklinik	6	4.6	7	14.6		
Diğer	17	13.1	16	33.3		

χ^2 : Ki-kare değeri

Tablo 3: Sağlık personelinin şiddet öykülerinin incelenmesi

Şiddet öyküleri	n	%
Şiddete maruz kalma durumu		
Maruz kalan	130	73.0
Maruz kalmayan	48	27.0
Son bir yıl içinde şiddete maruz kalma durumu		
Maruz kalan	121	68.8
Maruz kalmayan	55	31.3
Şiddete maruz kalma sıklığı		
1-4 kez	98	80.3
5-8 kez	20	16.4
9 ve üzeri kez	4	3.3
Şiddet uygulayan kişi		
Hasta	112	87.2
Hasta yakını	9	7.0
Hasta ve hasta yakını birlikte	7	5.5
Şiddete maruz kalınan yer		
Servis	109	85.4
Poliklinik	5	3.9
Acil servis	2	1.6
Hastane bahçesi	12	9.4
Şiddet uygulayan hastanın tanısı*		
Şizofreni	92	48.3
Bipolar	37	20.72
Kişilik bozukluğu	31	17.4
Alkol- madde bağımlılığı	30	16.9
Obsesif kompulsif bozukluk	2	1.1
Maruz kalınan şiddet türü*		
Fiziksel şiddet	91	51.1
Duygusal şiddet	21	11.8
Sözel şiddet	91	51.1
Cinsel şiddet	23	12.9
Yaşanan şiddet olayının ardından duygular		
Korku	18	14.1
Öfke	22	17.2
Acı	5	3.9
Aşağılanma	2	1.6
Güvensizlik	6	4.7
Üzüntü ve şaşkınlık	50	39.1
Hiçbir şey	25	19.5
Yaşanan şiddet olayının ardından yapılanlar		
Kendini korumaya çalışma	6	4.7
Kendine tıbbi müdahale yaptırma	41	32.0
Güvenlik önlemlerini alma	16	12.5
Yalnız kalma	9	7.0
Ağlama	5	3.9
Hiçbir şey	51	39.8

*Satır yüzdesi uygulanmıştır.

maruz kalma durumlarının diğerlerine göre anlamlı olarak daha yüksek bulunduğu saptanmıştır.

Sağlık personelinin şiddet öyküleri incelendiğinde; %73'ünün şiddete maruz kaldığı, %68.8'inin son bir yıl içinde şiddete maruz kaldığı, %80.3'ünün şiddete maruz kalma sıklığının 1-4 kez olduğu, %87.2'sinin

hasta tarafından şiddet gördüğü, %85.4'ünün kendi çalıştığı servislerde şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir (Tablo 3).

Şiddet uygulayan hastaların tanıları ve şiddet türünü belirlemede satır yüzdesi kullanılmıştır. Buna göre şiddet uygulayan hastaların %48.3'ünün şizofreni tanısıyla yattığı ve şiddete maruz kalan sağlık personelinin, uğradıkları şiddet türünün %51.1 fiziksel ve yine %51.1 sözel şiddet olduğu saptanmıştır (Tablo 3). Fiziksel şiddet açısından, sağlık personelinin %63.2 vurma, %31 saldırı, %2.3 tırmalama, %2.3 el/kol tutma ve %1.1 ısırma davranışlarına maruz kaldığı bulunmuştur. Sağlık personelinin duygusal şiddet özelinde, %58.3 acındırma, %41.7 ağlama davranışlarına; sözel şiddet olarak %53.5 hakaret, %37.6 küfür ve %8.9 tehdit şeklinde davranışlara; cinsel şiddet kategorisinde ise %52.4 dokunma, %28.6 cinsel içerikli sözler, %14.3 öpmek isteme ve %4.8 cinsel organını teşhir davranışlarına maruz kaldığı saptanmıştır.

Şiddete maruz kalan sağlık personelinin %39.1'inin şiddet olayının ardından üzüntü ve şaşkınlık hissettiği, %39.8'inin şiddet olayının ardından hiçbir şey yapmadığı, %32'sinin şiddet olayının ardından kendine tıbbi müdahale saptanmıştır (Tablo 3). Hiçbir sağlık personelinin şiddet olayını kurumuna dahi bildirmediği belirlenmiştir (Tablo 3).

TARTIŞMA

Literatürde sağlık personelinin şiddete maruz kalma durumlarını tanımlamaya yönelik pek çok çalışma bulunmaktadır (2,9-12,25-28). Buna ek olarak, psikiyatri kliniklerinde çalışan sağlık personelinin şiddete maruz kalma durumlarını belirlemeye yönelik çalışmalar da yapılmıştır (3,7,24,29-31). Yapılan çalışmalarda, sağlık personelinin değişen oranlarda, son bir yıl içinde en az bir kez şiddete maruz kaldıkları bildirilmektedir (2,3,7,14,18,32). Bu araştırma, bulguları açısından literatür ile benzerlik göstermektedir ve sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin yıllarla birlikte devam ettiği görülmektedir. Ayrıca sağlık personeliyle yapılan çalışmalar incelendiğinde, sağlık personelinin en çok sözel ve fiziksel şiddete maruz kaldıkları, cinsel şiddetin de görüldüğü (3,7,14,24), şiddeti uygulayan kişinin çoğunlukla

hastalar ve/veya hasta yakınları olduğu belirlenmiştir (6,7,14,29,30).

Araştırmada, en fazla şiddete uğrayan meslek grubunun anlamlı olarak hemşireler olduğu saptanmıştır. Diğer benzer çalışmalarda da en fazla şiddete maruz kalan meslek grubunun hemşireler olduğu ve hekimler arasında da en fazla psikiyatristlerin şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Hemşirelerin hastalarla daha uzun süre ve aynı ortamda olmaları, mekansal ve zamansal açıdan yakınlığı, hastalarla iletişim ve etkileşimin uzun süreli olması, kriz durumlarıyla doğrudan karşılaşmaları, onları, agresif hastalarla en fazla temasta olan ve bu nedenle de en fazla etkilenen birey konumuna getirmektedir (2,3,7,9,15,33-37). Bu nedenle, psikiyatrik ortamlarda çalışan hemşirelerinin saldırganlık yönetimi konusunda eğitim almalarının ortamın güvenliği açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bazı çalışmalarda sağlık personelinin iş deneyimleri de ele alınmış ve şiddet riskinde etkili olan faktörlerden biri olarak belirlenmiştir (2,9). Ancak, araştırmada şiddete maruz kalan sağlık personelinin %76.9'unun kurumda 1-6 yıl arası çalışanlar olduğu belirlenmesine karşın, diğer gruplarla arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır.

Araştırmada, en fazla şiddete maruz kalınan servisin anlamlı olarak kapalı servis olduğu saptanmıştır. Semptomları ağır, bilişsel ve davranışsal kontrolleri az ve akut dönemde olan hastalar kapalı servislerde bulunmaktadır. Literatürde akut dönemde ekstasyon gösteren hastaların saldırma ve şiddet açısından riskli olduğu belirtilmektedir (4). Bu bilgiler ışığında, kapalı servislerde çalışan sağlık personelinin saldırganlık ve şiddet açısından risk altında olduğu ve bu nedenle de bu ortamlarda çalışanların daha dikkatli olmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada, şiddete maruz kalan sağlık personelinin şiddet olayının ardından çoğunlukla şaşkınlık ve üzüntü duygularını yaşadıkları, ayrıca hiçbir şey hissetmeme, öfke ve korku duygularını da yaşadıkları saptanmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde, çalışma ortamında yaşanan şiddetin sağlık personeline olumsuz duygular yaşattığı, hatta uzun dönemde birtakım psikolojik problemlere yol açtığı belirlenmiştir. Gökçe ve Dünder (3)'in Samsun Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde çalışan hekim ve hemşirelerle yaptıkları

araştırmada şiddete maruz kalmanın sürekli kaygıyı artırdığı, Inoue ve arkadaşlarının (13) şiddete maruz kalmış hemşirelerle yaptıkları araştırmada, şiddet olayının hemşireleri psikolojik olarak olumsuz etkilediği ve aile desteğinin psikolojik durumlarına katkı sağladığı; Kindy ve arkadaşlarının (22) da hemşirelerle yaptıkları araştırmada şiddete uğrayan hemşirelerin çalışma koşullarını güvenli hissetmedikleri, moral düşüklüğü, aşırı uyarılabilirlik, güvensizlik hissettikleri ve hastalardan korktukları; benzer şekilde Bilgin ve Buzlu (33)'nin psikiyatri hemşireleriyle yaptıkları araştırmada, hemşirelerin yaklaşık yarısının kendilerini çalışma alanlarında güvende hissetmedikleri ve büyük çoğunluğunun şiddete maruz kalmaya dair kaygı yaşadıkları belirlenmiştir (3,13,22,33). İş yerinde yaşanan şiddetin ardından sağlık personelinin moral bozukluğu, psikolojik travma ve iş stresinde artma duygularını yaşadıklarını belirten kaynaklar olduğu gibi (5), şok, öfke, depresyon, korku, stres ve güçsüzlük duygularını yaşadıklarını bildiren kaynaklar da bulunmaktadır (19). İş yerinde yaşanan şiddetin, yaşamın genelini etkilediği görülmektedir. Bu nedenle şiddete maruz kalmış sağlık personellerinin psikolojik danışmanlık ve destek alması gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmada, şiddete maruz kalan sağlık personelinin %32'sinin şiddet sonrasında kendisine tıbbi müdahale yaptırmasına karşın, hiçbirisinin bunu yasal olarak bildirmedikleri saptanmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde, sağlık personelinin özellikle de psikiyatri servislerinde çalışanların şiddete maruz kalma durumunu çok az bildirdiği hatta çoğunlukla hiç bildirmedikleri görülmüştür (7,15,16,34). Brizer ve arkadaşları (15) tarafından, bir yataklı psikiyatri servisindeki saldırganlık olaylarının sıklığı ve şiddetini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, psikiyatri servisi içinde gerçekleşen şiddet durumlarının çok azının rapor edildiği belirlenmiştir. Aynı çalışmada şiddet olaylarının rapor edilmeme nedenlerini şöyle sıralamışlardır: "Hasta haklarına aykırı olacağı" görüşü, "hastanın bu saldırıdan sorumlu tutulamayacağı" düşüncesi, hastanın "kışkırtılma" olasılığı, bu tür hastalarla çalışmanın "doğal bir sonucu" olarak değerlendirme eğilimi (15). Tüm bu gerekçeler göz önüne alındığında psikiyatrik ortamlarda yaşanan şiddet olayının sıklığını ve şiddetini belirlemek oldukça

güçleşmektedir ve bu konuda gerçek bir istatistiğe de ulaşılamamaktadır.

Araştırmada, sağlık personelinin büyük çoğunluğunun şiddete uğradığı, en fazla fiziksel ve sözel şiddetin yaşandığı, şiddet uygulayan kişinin çoğunlukla hasta olduğu ve şiddete uğrayanların çoğunlukla hemşirelerin ve kapalı servislerde çalışanların olduğu belirlenmiştir. Öncelikle, şiddet riski olan hastanın tanınması ve sağlık personelinin kendini şiddetten koruması için gerekli eğitimlerin yapılması önerilebilir. Ayrıca, sağlık personelinin çoğunun, şiddet olayından sonra olumsuz duygular yaşadığı ve hiçbirinin bu durumu bildirmediği saptanmıştır. Buna dayanarak, sağlık çalışanlarına olay bildirimini; riskli durumların saptanması, düzeltilmesi ve gerekli önlemlerin alınması için önemli olduğuna dair

bilgilendirme yapılması önerebilir. Bu konuda hastane yönetiminin destekleyici yaklaşımı da önemlidir. Şiddete uğrayan sağlık personelinin, bu süreçte fiziksel tedavi ve bakımının yanı sıra psikolojik olarak da desteklenmesi, olumsuz duygular ile başa çıkmalarına yardımcı olabilir.

Psikiyatri hastanelerinde ve servislerinde çalışan sağlık personelinin, şiddet açısından riskli bir grup olduğu görülmektedir. Ancak, son yıllarda medyaya da yansdığı üzere, toplumumuzda maalesef, sağlık personeline yönelik şiddet olaylarının gittikçe arttığı bir gerçektir. Her ne kadar, psikiyatri hastaneleri ve servisleri riskli gruplar arasında yer alsın da şiddet uygulayanların yalnızca psikiyatrik hastalar ve onların yakınları olmadığı da göz ardı edilmemesi gereken bir noktadır.

KAYNAKLAR

1. WHO. Joint Programme on Workplace Violence in the Health Sector. Framework guidelines for addressing workplace violence in the health sector. First ed. Geneva: International Labour Office, 2002.
2. Ayrancı Ü, Yenilmez Ç, Günay Y, Kaptanoğlu C. Çeşitli sağlık kurumlarında ve sağlık meslek gruplarında şiddete uğrama sıklığı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2002; 3:147-154.
3. Gökçe T, Dündar C. Samsun Ruh Ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde çalışan hekim ve hemşirelerde şiddete maruziyet sıklığı ve kaygı düzeylerine etkisi. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2008; 15:25-28.
4. Hariri AG. Psikiyatrideki şiddet hakkında her şey: bir gözden geçirme. *RCHP* 2009; 3:21-29.
5. CDC. Violence: occupational hazards in hospitals. <http://www.cdc.gov/niosh/docs/2002-101/>. Erişim tarihi: Kasım 18, 2014.
6. Merez D, Rymaszewska J, Mościcka A, Kiejna A, Jarosz-Nowak J. Violence at the workplace--a questionnaire survey of nurses. *Eur Psychiatry* 2006; 21:442-450. **[CrossRef]**
7. Coşkun S, Öztürk AT. Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi hemşirelerinde şiddete maruz kalma durumlarının incelenmesi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi* 2010; 3:16-23.
8. Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası (SAĞLIK- SEN). Sağlık çalışanları şiddet araştırması. Ankara: Sağlık-Sen Genel Merkezi, 2013. <http://www.saglikxen.org.tr/MediaContent/buMY-1389703092-fsmf.pdf>. Erişim tarihi: Kasım 18, 2014.
9. Ayrancı Ü, Yenilmez C, Balcı Y, Kaptanoğlu C. Identification of violence in Turkish health care settings. *J Interpers Violence* 2006; 21:276-296. **[CrossRef]**
10. Eker HH, Özder A, Tokaç M, Topçu İ, Tabu A. Aggression and violence towards health care providers, and effects thereof. *Arch Psych Psych* 2012; 4:19-29.
11. Çamcı O, Kutlu Y. Kocaeli'nde sağlık çalışanlarına yönelik işyeri şiddetinin belirlenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2011; 2:9-16.
12. Hahn S, Zeller A, Needham I, Kok G, Dassen T, Halfens RJG. Patient and visitor violence in general hospitals: a systematic review of the literature. *Aggress Violent Beh* 2008; 13:431-441. **[CrossRef]**
13. Inoue M, Tsukano K, Muraoka M, Kaneko F, Okamura H. Psychological impact of verbal abuse and violence by patients on nurses working in psychiatric departments. *Psychiatry Clin Neurosci* 2006; 60:29-36. **[CrossRef]**
14. Nolan P, Soares J, Dallender J, Thomsen S, Arnetz B. A comparative study of experiences of violence of English and Swedish mental health nurses. *Int J Nurs Stud* 2001; 38:419-426. **[CrossRef]**
15. Brizer DA, Crouner ML, Convit A, Volavka J. Videotape recording of inpatient assaults: a pilot study. *Am J Psychiatry* 1988; 145:751-752. **[CrossRef]**
16. Türk Tabipler Birliği. Şiddetle Başa Çıkmak. 2. baskı. Ankara: Hermes Tanıtım ve Yayıncılık, 2013. http://www.ttb.org.tr/kutuphane/siddetbr_13.pdf. Erişim tarihi: Kasım 19, 2014.

17. van Leeuwen ME, Horte JM. Violence against care workers in psychiatry: is prosecution justified? *Int J Law Psychiatry* 2011; 34:317-323. **[CrossRef]**
18. Arnetz JE, Arnetz BB. Violence towards health care staff and possible effects on the quality of patient care. *Soc Sci Med* 2001; 52: 417-427.
19. ICN – International Council of Nurses. Guidelines on coping with violence in the workplace. Geneva: Imprimerie Fornara, 2007. http://www.icn.ch/images/stories/documents/publications/guidelines/guideline_violence.pdf. Erişim tarihi: Kasım 18, 2014.
20. ICN - International Council of Nurses. International Nurses' Day, nurses always there for you: United against violence. Anti violence tool kit. Geneva: ICN, 2001. <http://www.bvsde.paho.org/bvsacd/cd41/nurses.pdf>. Erişim tarihi: Kasım 18, 2014.
21. Hofling KC, Leininger MM (1975). Hemşirelikte Ana Psikiyatrik Kavramlar. Kumral A (Çeviri Ed.). 1. Baskı. İstanbul: Vehbi Koç Vakfı, 1981.
22. Kindy D, Petersen S, Parkhurst D. Perilous work: nurses' experiences in psychiatric units with high risks of assault. *Arch Psychiatr Nurs* 2005; 19:169-175. **[CrossRef]**
23. Oflaz F. Psikiyatri kliniğinde tedavi edici ortam ve hemşirenin sorumlukları. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2006; 7:55-61.
24. Zeng JY, An FR, Xiang YT, Qi YK, Ungvari GS, Newhouse R, Yu DS, Lai KY, Yu LY, Ding YM, Tang WK, Wu PP, Hou ZJ, Chiu HF. Frequency and risk factors of workplace violence on psychiatric nurses and its impact on their life in China. *Psychiatry Res* 2013; 2010:510-514. **[CrossRef]**
25. Karahmet E, Bakim B, Altınbaş K, Peker E. Çanakkale ilinde son 1 yılda hekime yönelik saldırıların değerlendirilmesi. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi* 2014; 27:108-114. **[CrossRef]**
26. Altınbaş K, Altınbaş G, Türkcan A, Oral ET, Walters J. A survey of verbal and physical assaults towards psychiatrists in Turkey. *Int J Soc Psychiatry* 2011; 57:631-636. **[CrossRef]**
27. Pınar T, Pınar G. Sağlık çalışanları ve işyerinde şiddet. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 2013; 12:315-326.
28. Annagür B. Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet: Risk faktörleri, etkileri, değerlendirilmesi ve önlenmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2010; 2:161-173.
29. Dhumad S, Wijeratne A, Treasaden I. Violence against psychiatrists by patients: survey in a London mental health trust. *Psychiatr Bull* 2007; 31:371-374. **[CrossRef]**
30. Grassi L, Biancosino B, Marmai L, Kotrotsiou V, Zanchi P, Peron L, Marangoni C, Vanni A, Barbui C. Violence in psychiatric units: A 7-year Italian study of persistently assaultive patients. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 2006; 41:698-703. **[CrossRef]**
31. Hatch-Maillette MA, Scalora MJ. Gender, sexual harassment, workplace violence, and risk assessment: convergence around psychiatric staff's perceptions of personal safety. *Aggress Violent Beh* 2002; 7:271-291. **[CrossRef]**
32. Bilgin H, Keser Özcan N. Psikiyatri servislerinde agresyon. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2012; 3:42-47. **[CrossRef]**
33. Bilgin H, Buzlu S. A study of psychiatric nurses' beliefs and attitudes about work safety and assaults in Turkey. *Issues Ment Health Nurs* 2006; 27:75-90. **[CrossRef]**
34. Duxbury J, Whittington R. Causes and management of patient aggression and violence: staff and patient perspectives. *J Adv Nurs* 2005; 50:469-478. **[CrossRef]**
35. Çam O, Pektaş İ. Şiddetin hemşireliğe yansması. *Adli Psikiyatri Dergisi* 2005; 2:3-8.
36. Parlar S. Sağlık çalışanlarında göz ardı edilen bir durum: Sağlıklı çalışma ortamı. *TAF Prev Med Bull* 2008; 7:547-554.
37. Öztürk A. Psikiyatride bireysel savunma ve agresyona müdahale teknikleri eğitiminin etkinliğini belirlemeye yönelik bir çalışma: Bakırköy örneği. *Nöropsikiyatri Arşivi* 2012; 49:86-91.